

JŪRAS VIDES AIZSARDZĪBA

Evija Šmite

Valsts vides dienests
Jūras un iekšējo ūdeņu pārvalde

14.12.2011.

Jūras vides aizsardzība

- Jūras vides problēmas
- Jūras vides politika un tās ieviešana
 - Eiropas Jūras vides stratēģija,
 - HELCOM Baltijas jūras rīcības plāns.

Vides problēmas

Pasaules okeānā:

- Pārmērīga zveja
- Piekrastes biotopu iznīcināšana
- Piesārņojums
- Invazīvās sugas

Vides problēmas

Baltijas jūrā:

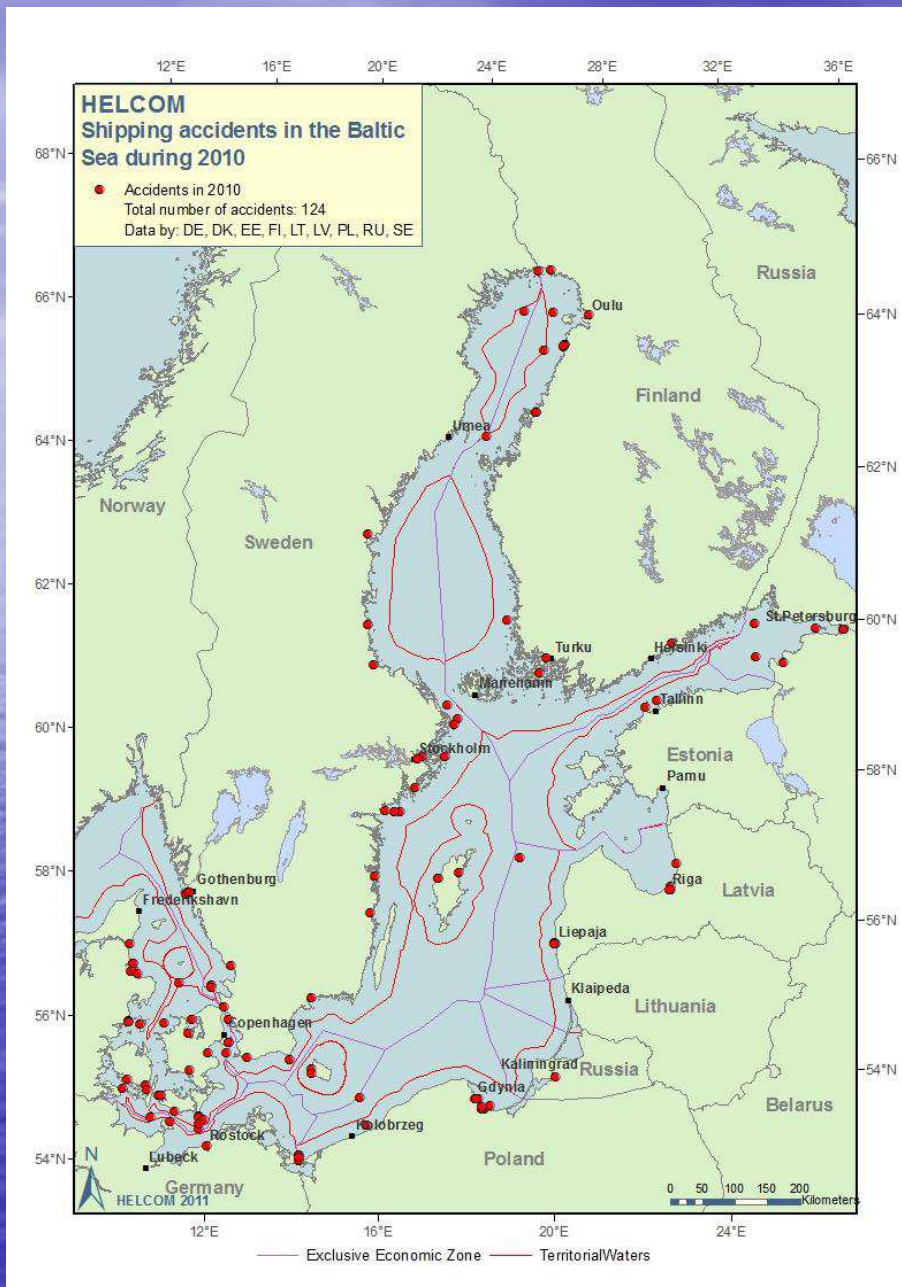
- Eitrofikācija
- Piesārņojums ar bīstamām vielām
- Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās

Baltijas jūras vides stāvoklis un ekonomiskās darbības slodze

- Sateces baseina teritorijā dzīvo 85 miljoni cilvēku (14 valstis), kuru saimnieciskā darbība apdraud ap 90% B.j. sugu un biotopu;
- Lēna ūdens apmaiņa (kopš 2004.gada jauns stagnācijas periods dziļūdens zonās, kopš 2001.g. sērūdeņradis visās dziļūdens ieplakās);
- Kopš 1994.g. smago metālu ieplūdes samazinājušās par 50% lielākajā daļā B.j. apakšrajonu, izņemot Hg;
- Dioksīnu koncentrācija zivīs vietām pārsniedz EK atļauto robežlielumu (galvenokārt B.j. ziemeļdaļā);
- Ieceļotājsugas (invazīvās sugas), (B.j. ap 100);
- Mencu, reņģu, lašu un zušu zveja pašlaik nav ilgtspējīga, 22% no novērtētajiem krājumiem ir ārpus drošām bioloģiskajām robežām;
- Palielinās kuģu satiksmes intensitāte un pārvadāto (t.sk. bīstamo) kravu apjoms, pieaug naftas terminālu skaits.

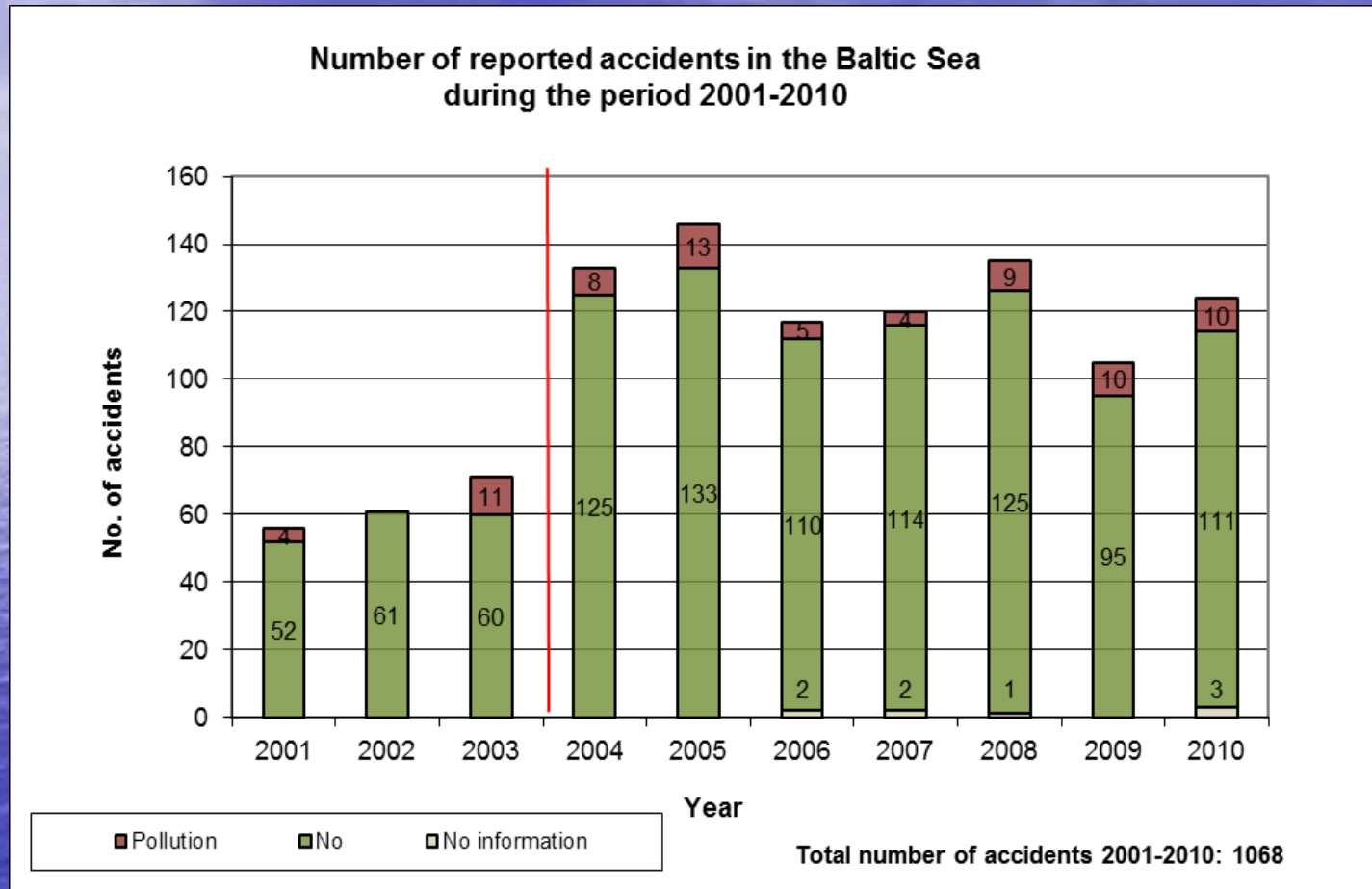
LR jūras ūdeņos:

- Kopš 80-to gadu beigām kopējā slāpekļa slodze samazinājusies par aptuveni 55%, fosfora par 45%;
- 2000.gadā no HELCOM Vides karsto punktu saraksta tiek svītrots Rīgas līcis, 2002.gadā – Latvijas lauksaimniecība un lopkopība. (1992.g. B.j. noteikti 162 karstie punkti, no tiem šobrīd palikuši 79);
- Pārrobežu piesārņojums (tikai mazāk par pusi (44%) no biogēnu apjoma, kas ieplūst B.j. ar Latvijas upēm, rodas Latvijas teritorijā. Lielākā daļa – Baltkrievijā, Krievijā, Lietuvā).

Kuģu negadījumi Baltijas jūrā 2010.gadā

Kuģu negadījumi Baltijas jūrā 2001-2010

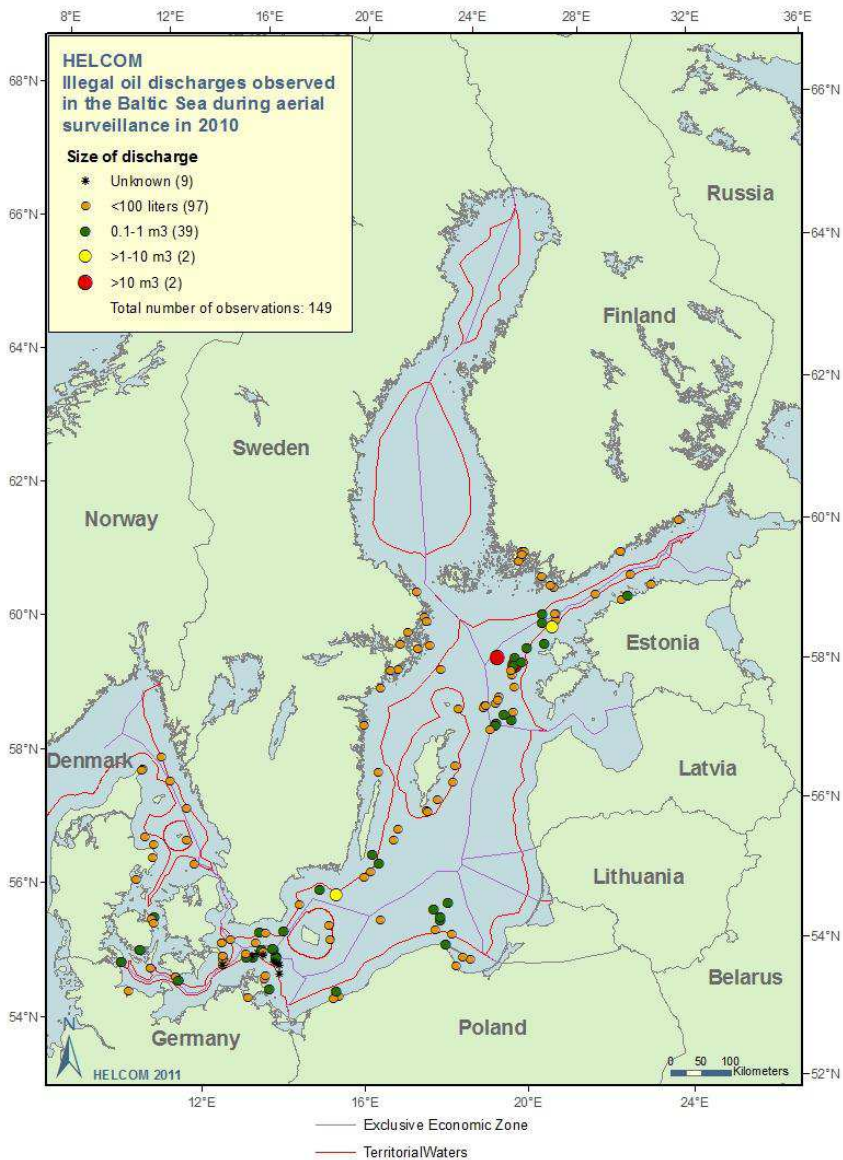

No kuģa nelikumīgi novadītas naftas plankums Baltijas jūrā

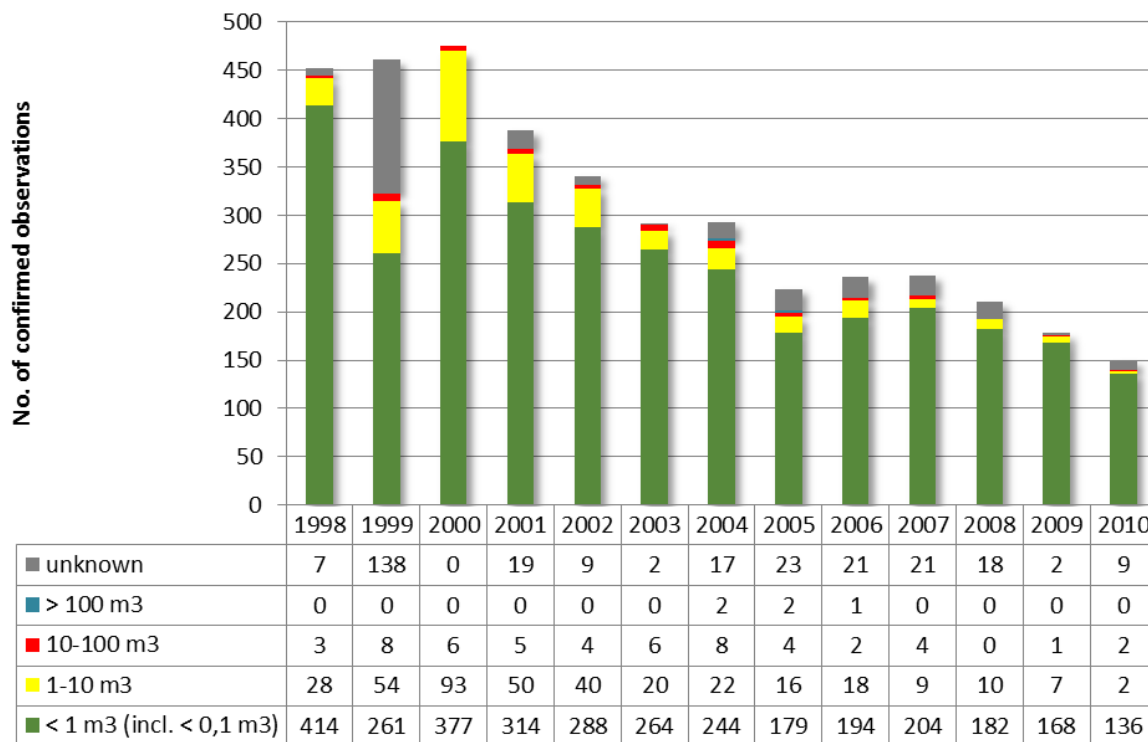
Naftas plankums Baltijas jūrā

No gaisa novērotās nelikumīgas novadišanas no kuģiem Baltijas jūrā 2010.gadā

No gaisa novērotās nelikumīgas novadīšanas no kuģiem 1998-2010

Figure 7. Illegal oil discharges by spill size observed during aerial surveillance in the Baltic Sea, 1998-2010

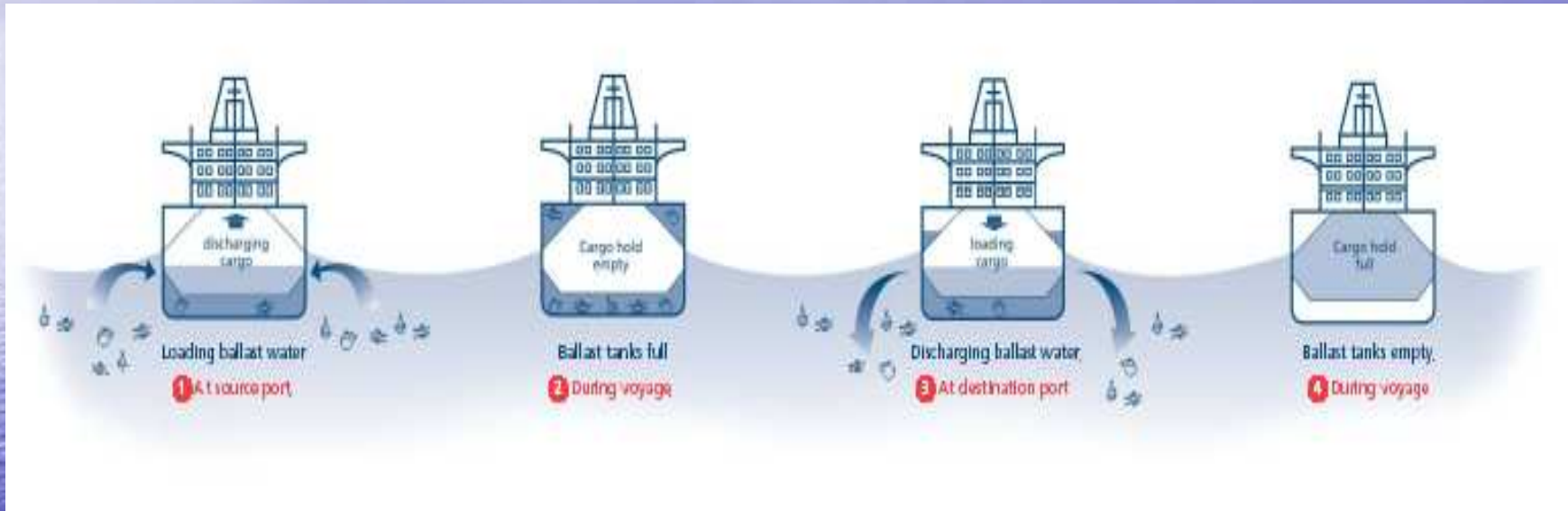

Aļģu masveida savairošanās
Baltijas jūrā

•Invazīvās sugas

Kuģu balasta ūdeņu apmaiņa

- apm.7000 pasaules okeāna sugu ir spējīgas iedzīvoties jaunā vidē;
- katru devīto nedēļu kāda jauna suga okupē svešus ūdeņus;
- Baltijas jūrā ieviesušās 100 svešas sugas (Vidusjūrā - 740), no tām - ap 70 izveidojušas vairoties spējīgas populācijas.

Jūras stratēģijas pamatdirektīva

(Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva
(17.06.2008.) ar ko izveido sistēmu Kopienas
rīcībai jūras vides politikas jomā)

(spēkā no 15.07.2008.)

- Jūras vides aizsardzības un saglabāšanas tematiskās stratēģijas mērķis līdz **2020.gada 31.decembrim** nodrošināt labu jūras vides stāvokli

Ietekmēs nozares: zvejniecību, kuģniecību, tūrismu un piekrastes attīstību, naftas un gāzes ieguvī, gultnes padziļināšanas un smilšu ieguves aktivitātes, pētniecību.

Eiropas Jūras vides stratēģija

- Ieviesta caur reģionālajām jūru konvencijām: Helsinku, OSPAR, Barselonas un Bukarestes konvenciju četros Eiropas jūras reģionos: Baltijas jūras, Atlantijas okeāna Ziemeļaustrumu daļas, Vidusjūras un Melnās jūras.

Katram jūras reģionam tiks izstrādāts:

- detalizēts vides stāvokļa un cilvēku darbības ietekmes novērtējums, nosakot, ko nozīmē labs vides stāvoklis katra jūras reģiona kontekstā (līdz 2012.gada 15.jūlijam);
- skaidri vides kvalitātes mērķi un rādītāji (2012.gada 15.jūlijam);
- (un īstenotas) monitoringa programmas (2014.);
- Pasākumu programma laba vides stāvokļa sasniegšanai vai saglabāšanai (2015.);
- Pasākumu programmas īstenošanas uzsākšana (līdz 2016.gadam).

HELCOM

STRUCTURE OF HELCOM

HELCOM Baltijas jūras rīcības plāns

- **Vīzija:** veselīga Baltijas jūras vide ar plašu bioloģisko daudzveidību, kas harmoniski funkcionējot, nodrošina ilgtspējīgu ekonomisko un sociālo darbību.
- **Stratēģiskais mērķis:** līdz 2021.gadam panākt labu jūras vides stāvokli.

Baltijas jūras rīcības plāns

4 tematiskās sadaļas:

- Eitrofikācija
- Bīstamās vielas
- Jūrlietas
- Dabas saglabāšana un bioloģiskā daudzveidība.

Pieņemts HELCOM Ministru sanāksmē
2007.gada 15.novembrī, Krakovā (Polija)

Baltijas jūras rīcības plāns (BJRP)

Jauna pieeja

- atšķirībā no līdzšinējās administratīvās pieejas, kas balstījās uz piesārņojuma apkarošanu, BJRP balstās uz ekoloģiskās kvalitātes mērķiem;
- ekoloģiskie mērķi ir pamatoti ar ilglaicīga jūras monitoringa un vides stāvokļa novērtējuma datiem un atspoguļo Baltijas jūrai vēlamo vides stāvokli;
- katram mērķim katrā prioritārajā jomā ir izstrādātas konkrētas rīcības;
- plāns ir izstrādāts, piedaloties plašam ieinteresēto pušu lokam.

Eitrofikācija

Stratēģiskais mērķis – Baltijas jūra bez eitrofikācijas

Ekoloģiskie mērķi:

- 1) Biogēnu koncentrācija tuvu dabiskajam līmenim;
- 2) Dzidrs ūdens;
- 3) Dabisks "aļģu ziedēšanas" līmenis;
- 4) Dabiska augu un dzīvnieku izplatība;
- 5) Dabisks skābekļa līmenis.

Rīcības ekoloģisko mērķu sasniegšanai:

- Biogēno vielu novadīšanas apjoma samazināšana katrā valstij, jūras rajonam un B.j. kopumā (Latvijai līdz 2021.gadam jāsamazina P ieplūde par 300 t, N – par 2560 t);
- Stingrākas prasības notekūdeņu attīrīšanai;
- Fosfātu aizstāšana mazgāšanas līdzekļos ar videi nekaitīgiem savienojumiem (LR MK noteikumi Nr.748 "Noteikumi par fosfātus saturošu veļas mazgāšanas līdzekļu lietošanas ierobežojumiem (07.07.2009.)");
- Lauksaimniecības piesārņojuma samazināšana;
- Pārrobežu piesārņojuma samazināšana kopā ar B.j. sateces baseina valstīm, kas nav Helsinku konvencijas dalībvalstis;
- Fosfora un slāpekļa emisiju gaisā samazināšana.

Bīstamās vielas

Stratēģiskais mērķis – Baltijas jūra bez bīstamām vielām

Ekoloģiskie mērķi:

- 1) Bīstamo vielu koncentrācijas tuvu dabiskajam līmenim;
- 2) Visas zivis drošas pārtikai;
- 3) Vesela daba;
- 4) Radiācija – pirms Černobiļas līmenī.

Bīstamās vielas:

Rīcība mērķu sasniegšanai:

Sadarbībā ar Ziemeļvalstu padomi veikt visbīstamāko vielu identificēšanu dažādos B.j. rajonos. Konkrētas rīcības pamatojas uz pasākumiem konkrētas vielas vai nozares līmenī (vēlams pēc principa "uzņēmums pēc uzņēmuma").

Dabas saglabāšana un bioloģiskā daudzveidība Stratēģiskais mērķis – labvēlīgs Baltijas jūras bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas statuss

Ekoloģiskie mērķi:

- 1) Dabiskas piekrastes un jūras ainavas;
- 2) Attīstīties spējīgas un samērīgas augu un dzīvnieku kopienas;
- 3) Dzīvotspējīgas sugu populācijas.

Dabas saglabāšana un bioloģiskā daudzveidība

Rīcības:

- 1) Starpsektorālas, plaša mēroga jūras telpiskās plānošanas ieviešana, kas balstīta uz ekosistēmas pieeju;
- 2) Izvērtētas esošās un noteiktas jaunas jūras aizsargājamās teritorijas;
- 3) Uzlabota B.j. biotopu un sugu aizsardzība;
- 4) Komercczvejas radītās ietekmes uz vidi samazināšana.

Jūrlietas

Stratēģiskais mērķis – Baltijas jūras videi draudzīgs jūras transports

Mērķi:

- 1) Starptautisko noteikumu ieviešana – kuģošana bez nelikumīgas piesārņošanas;
- 2) Droša kuģu satiksme bez nejaušas piesārņošanas;
- 3) Efektīva reaģētspēja ārkārtas situācijās;
- 4) Minimāls piesārņojums ar kuģu notekūdeņiem;
- 5) Svešu sugu ieceļošanas ar kuģu balasta ūdeņiem novēršana;
- 6) Minimāls gaisa piesārņojums no kuģiem;
- 7) Nulles līmeņa novadīšana no platformām jūrā;
- 8) Minimāls apdraudējums videi no iekārtām jūrā, kas nav naftas platformas.

Rīcības:

Starptautisko konvenciju ratificēšana,
tostarp Starptautisko konvenciju par kuģu
balasta ūdeņu un sedimentu kontroli;

Dalībvalstu kopīgu priekšlikumu iesniegšana
Starptautiskajai Jūras Organizācijai (IMO);

Pasākumi drošas kuģošanas nodrošināšanai
ledus apstākļos;

Nepieciešamo resursu nodrošināšana avāriju
seku likvidācijai jūrā un piekrastē.

- Vides ministrijas informatīvais ziņojums „Par HELCOM Baltijas jūras rīcības plāna ieviešanu Latvijā un 2010.gada 20.maija Ministru deklarāciju”:
<http://www.vidm.gov.lv/lat/dokumenti/publikacijas/vides aizsardzibas joma/?doc=11531>
- Jūras vides aizsardzības un pārvaldības likums (28.10.2010.)